THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל

דעם פינאנץ קאמישאנער'ס ווארנונג

פינאנץ־קאמישאנער ווילסאן האט אין א ווארנונג צום סיטי קאנסיל ערקלערט, אז אין די קומענדע פיער יאר וועלען די שטאדטישע שטייערען מוזען שטייגען ניט אכטעדניג ווי עקאנאמיש די שטאדט זאל ניט וועלען זיין. און אז ביז צום פערטען יאר וועלען די שטייערען געהעכערט ווערען מיט 2.75 מילס, אדער אין אנדערע ווערטער, ביז איבער 36 מילס אויפ'ן דאלאר.

פינאנץ־קאמישאנער ווילסאן איז דער מענש, וועלכער גיט אכטונג אויף די פינאנצען פון שטאדט. ער איז געווען באקאנט מיט אלע פינאנציעלע מעגליכקייטען און זיין אויפגאבע איז צו זעהן, אז די שטאדטישע פינאנצען זאלען אוועקגעשטעלט ווערען אויף א געזונטען באזיס.

האבענדיג די גרויסע דערפארונג אין פינאנציעלע ענינים בכלל און וואס עס איז שייך דער שטאדט בפרט, גיט דער פינאנץ־קאמישאנער אן פינף אורזאכען פאר זיין באהויפטונג.

1. דאס וואס די שטאדט העלפט די ארבייטסלאזע, א זאך, וועלכע אין א געוועהנליכער צייט איז אויסגעשלאסען.
2. דאס, וואס דער קאנאדער דאלאר איז שטארק געפאלען לגבי דעם אמעריקאנער און פראצענט אויף הלואות דארף געצאלט ווערען אין די שטאטען.
3. דער פארגרעסערטער פעדעראלער שטייער אויף איינקונפט.
4. פארקלענערטער אסעסמענט.
5. פארזארגען אויף ניט געצאלטע שטייערען.

וויכטיג איז זיך אפשטעלען אויף די לעצטע צוויי פונקטען, און זיי אנאליזירען.

יערליך לאזען זיך ארויס שטאדטישע אפשאצער פון רעאלען אייגענטום איבער'ן שטאדט און שאצען אפ יעדע געביידע און באשטימען דאס ווערט, און אויף דער דאזיגער אפשאצונג שטייערט דער שטייער.

אום צו אילוסטרירען עס, וועט זיין גענוג אנצוגעבען דעם פאלגענדען ביישפיעל: אויב די אפשאצער באשטימען, אז דער רעאלער אייגענטום פון מאראנטא איז ווערט, לאמיר זאגען, טויזענט מיליאן דאלאר, און דער בודזשעט פאר'ן יאר איז דרייסיג מיליאן דאלאר, דארף דער שטייער זיין אזוי פיעל און אזוי פיעל מילס אויפ'ן דאלאר.

לויט דעם פינאנץ קאמישאנער'ס דערקלערונג מיינט עס, אז דאס ווערט פון רעאלען אייגענטום איז געפאלען. אזוי אז אנשטאט טויזענט מיליאן דאלאר, ווערט אפגעשאצט, אז עס איז נאר ווערט 990 מיליאן דאלאר, און די פראפאציע וועט זיין א העכערע קוואטא. ווילט זיך פרעגען: נאך וואס ענדערען די אפשאצונג?

אויב דער "סקריי־סקרייפער", אדער דעם ארבייטער'ס הויז זענען צו ליעב דעם עקאנאמישען קריזיס געפאלען אין ווערט, פארוואס שאצען זיי ווייניגער אין באשטייערען זיי העכער. פארוואס בעסער ניט לאזען אויפ'ן זעלבען ווערט־פריז ווי מיט צוויי יאר צוריק און ניט דארפען העכערען? פון א נידעריגען ווערט און העכערען שטייער וועט דאך בלויז פראפיטירען גרויס־קאפיטאל אין דער אריינטער ארבייטער וועט פארלירען.

אויב די אבזיכט איז צו העלפען דעם ארבייטסלאזען, דעם "אנדער־דאג", צו וואס מאכען אזא פינאנציעלע מאנופאלאציע?

דער פינאנץ־קאמישאנער וויל אויך די שטאדט פארזארגען געגען די, וועלכע וועלען, הייסט עס, ניט קענען צאלען דאס יאר צוליעב דער ניט גינסטיגער צייט. צו וואס־זשע ווידער מאכען א מאניפולאציע, פארוואס ניט גלייך באפרייען די ארבייטסלאזע פון דעם דאזיגען שטייער און די שטאדט זאל קענען האבען א ריינעם בלאט און ניט דארפען האלטען דאס פאר א חוב און ווי א שווערד איבער'ן קאפ פון די, וועלכע האבען דאס "גליק" צו האבען אן איינענעם ווינקעל?

דער סיטי קאנסיל דארף זיך פארטראכטען וועגען דעם, ווען דער שטייער וועט באשטימט ווערען.

די טאראנטא'ר תלמוד תורה

אין דעם יעצטיגען עקאנאמישען קריזיס האבען אמשטארקסטען גע־ליטען אין טאראנטא די דערציהונגס אנשטאלטען.

אויב א איד האט זיך אין דער יעצטיגער ניט־זעהר גינסטיגער צייט, זיך אפגעשטעלט און א טראכט געטאן וועגען ארימע, הונגעריגע און קראנ־קע, און האט פרובירט מיט אלע קרעפטען צו העלפען, האט ער אבער ניט אבזיכטליך אפשר, אין גאנצען פארגעסען אויפ'ן דערציהונגס אנשטאלט, וועלכען ער האט פון צייט צו צייט געשטיצט.

די שולען און תלמוד תורות אין טאראנטא וועלכע לעבען אויסשליס־ליך פון ביישטייערונגען, האבען שרעקליך געליטען, און אויב די קלענערע אינסטיטוציעס האבען עס אזוי שטארק ניט געפיהלט, האבען עס אבער מער ווי דערפילט אזעלכע אנשטאלטען ווי די בראנזוויק תלמוד תורה און די "עץ חיים" תלמוד תורה, צוויי אנשטאלטען, וואו הונדערטער קינדער באַ־קומען א מער אדער ווייניגער אידיש־רעליגיעזע דערציהונג.

עס האבען זיך אלע מאל געפונען א גרויסע צאל אידען, וועלכע האַ־בען געגלויבט אין אזא דערציהונג און האבען די תלמוד תורות געשטיצט מיט א פולער האנט, ווייל נאהענט צו זעכציג פראצענט פון די קינדער וועלכע באזוכען די תלמוד תורות קענען קיין שכר לימוד ניט צאלען, און זיי מוזען נאך אויפגעהאלטען ווערען מיט קליידער און אנדערע נויטווענדיג־קייטען. אזוי אז גרויסע סומען זענען נויטיג די אינסטיטוציעס אויפצו־האלטען.

מען האט לעצטענס אנגעהויבען צו ריידען וועגען א צענטראלער פינאנציעלער קערפערשאפט פאר אלע תלמוד תורות. מעגליך, אז ווען דאס זאל רעאליזירט ווערען, וואלטען די אינסטיטוציעס אוועקגעשטעלט געווארען אויף א פעסטען פונדאמענט. אבער ביז דאס וועט געשעהן ליידען די דאזיגע אינסטיטוציעס.

פון די דאזיגע אינסטיטוציעס, וועלכע ליידען אמשטארקסטען איז די "עץ חיים" תלמוד תורה.

די דאזיגע תלמוד תורה, וועלכע איז געגרינדעט געווארען מיט 16 יאר צוריק, און וואו היינט צו־טאג לערנען ארום פינף הונדערט קינדער.

די "עץ חיים" תלמוד תורה האט אנגעפירט אין די לעצטע צוויי יאר א העפטיגען קאמף פאר עקזיסטענץ. די בעאמטע, וועלכע שטעהען אין דער שפיצע פון דער תלמוד תורה קומט זיכער קרעדיט פאר דעם, וואס זיי האַ־בען די אינסטיטוציע ביז יעצט אויף אזא שטאנד, אויף וועלכען די אינסטי־טוציע שטעהט.

מר. יוסף לעווין, דער פרעזידענט פון דער "עץ חיים" תלמוד תורה, איז ווידער דערוועהלט געווארען איינשטימיג, אהן וועלכער עס איז אפאַ־ זיציע. דאס איז געווען אן אנערקענונג פאר זיין איבערגעגעבענער ארבייט.

דער פרעזידענט האט ארום זיך א צאל איבערגעגעבענע און געטרייע מורים, וועלכע שטריינגען אן אלע זייערע קרעפטען אויפצוהאלטען די אינ־סטיטוציע.

עס איז אבער מער זיי ניטיג, אז אויך די איבערגיגע בעאמטע, וועל־כע דארפען דערוועהלט ווערען זאלען זיין פון דעם עולם קאליבער, ווי מר. לעווין, אום צו העלפען דורכפירען די דאזיגע אינסטיטוציע דורך דער שלעכטער צייט.

בעאמטע דארפען דערוועהלט ווערען וועלכע זענען איבערגעגעבענע פריינט און מיינען באמת די זאך פון דער תלמוד תורה און האבען ניט קיין אנדערע צוועקען.

וועט די, וועלכע שטעהען ביי דער תלמוד תורה געלייגען דורכציפי־רען די אינסטיטוציע די קומענדע עטליכע יאר. דאן וועט מעגליך געליינגען אויפרעכטשטעלען די תלמוד תורה אויף א פעסטען יסוד.

זאלען די, וועמען די אינסטיטוציע איז ליעב, זיך איינגער קאנצענ־טרירען ארום דער תלמוד תורה "עץ חיים" און העלפען דורכפירען די אינ־סטיטוציע אין דער יעצטיגער עקאנאמיש־געדריקטער צייט.

גרויסע מענשען

(טעגליכע שטעטען)
פון יצחק־

מיט עטליכע טעג צוריק איז מיר אויסגעקומען צו באגעגענען זיך מיט איי־נעם פון אונזערע "גרויסע מענשען" אין שטאדט. דער דאזיגער איד וועלכער באַ־טראכט זיך אלס א "גדול הדור" און אלס איינער פון די וויכטיגסטע זיילען פון דעם חינגן אידישען לעבען האט אפגעפרישט אין מיין זכרון אן אנעקדאט וועלכען איך האב שוין לאנג פארגעסען.

אז ארימער אינגעל אין דער אלטער היים איז אמאל אוועקגעפאהרען אין דער גרויסער שטאדט. יאהרען זענען פאראי־בער און מען האט געהערט אז דאס ארימע אינגעל פסח'קע כראפון האטזיך פיין דער־שלאגען דארט. מען האט געהערט גרוסען אז פסח'קע איז אין דער גרויסער שטאדט געווארען א גאנצער קנאקער און א גרויי־סער אידישער פיהרער.

האבען די אידען פון פסח'קעס גע־בורטס־שטעדטעל שטאלצירט מיט זייער נעראטענעס לאנדסמאן, און פארווס טאקע ניט? אוועקגעפאהרען איז ער אין ארימער, אפגעריסענער אינגעל און דאס האט ער זיך מיט זיינע איינענע כוחות אזוי היבש דערשלאגען.

מאכט זיך אבער, אז דער רב פון'ם שטעדטעל פאהרט אין יענער גרויסער שטאדט וואו פסח'קע וואוינט. דער רב האט געלייטען פון א שוואך הארץ, פון רומאטיזם, פון נירען־קראנקהייט און פון נאך עטליכע קראנקהייטען, איז ער גע־פאהרען אין דער גרויסער שטאדט זיך קוריירען.

דאס ערשטע וואס ער האט געטאן, אנקומענדיג אין דער גרויסער שטאדט איז געווען צו נאכפרעגען זיך אויף זיין גרויי־סען לאנדסמאן. שטעלט ער אפ א אידען אין נאס, און פרעגט איהם:

— זייט זשע מוחל "רעב", איר, ווייסט איהר אפשר וואו עס וואוינט דא "רעב" פסח סאלאוויטשיק?

— א, איהר מיינט אוואדע, פסח'קע גנב, יפה שמו וזכרו, זאל ער ווערען. ער האט געמעגט איינגעזונקען ווערען אין דער גרויסער שטאדט.

— אין מאטעא אריין!

בלייבט דער רב אביסעל הטושטש נאך ער פארירט זיך ניט און שטעלט אפ א צווייטען איד מיט דער זעלבער פראגע:

— איהר מיינט געוויס דעם פראַ־צענטניק פסח'קע פארך, האט דער צוויי־טער איד אפגעענטפערט דעם רב אויף זיין פראגע. די ערד זאל דארט ארויס־וואדפען זיין מאמע וועלכע האט אזא זוהנ'דעל געבוירען...

— אבער וואס האט איהר צו איהם, האט דער רב געפרעגט, ווערענדיג בלאס די די וואנט.

— וואס הייסט, וואס האבען מיר צו איהם? פרעגט די הונדערטער אלמנות און יתומים וועלכע ער האט באראבעוועט. וועַ־לען זיי אייך ענטפערען אויף אייער פראגע א רוח זאל נאר אריין אין זיין פעטען בויך אריין!...

דער רב איז שוין צו זיין ליעבען לאנדסמאן ניט געגאנגען, אבער א ווערהטאג איז איהם געווען, הלמאי א שעהנע פאַס־ טאזיע איז צורוגען געווארען.

* * *

יעדע שטארט האט זיך איהר פסח'קע גנב, וועלכער איז אביסעל א גאנצער מא־כער, א גרויסער בעל־רחמנות, א פאר־אדגער פון קהל'שע ענינים, און בכלל א מענש אויף וועמען עס האלט זיך אויף דאס ביסעל אידישקייט וואס מיר פאר־מאגען.

ווען ניט די דאזיגע פסח'קעס וואלט אונזער אידישקייט אוואדע געהאט א גאנץ אנדער פנים...

אבער דאס פאלק האט זיי ניט ליעב. דאס פאלק פארשילט זייער געביין, און דאך בלייבען יענע גרויסע פיהרער די "קאך־לעפעל" און דאס וואס זיי האבען אן מוז דער עולם אויפעסען...

איז דאך די פראגע: — צוליעב וואס האלט זיך דאס פאלק מיט אזעלכע פיה־רער?

האב איך דאריבער אן ענטפער:

דער עולם האלט זיי ניט, נאר זיי האלטען זיך אליין.

* * *

איך האב געוואלט וויסען אויב ביי "זיי", ביי די גויים, הייסט עס, זענען אויך פאראן אזעלכע סארטען פיהרער און איך האב אויסגעפונען, אז יא!

די דאזיגע פיהרער זענען ביי זיי אויך פאראן און זיי פיהרען דעם עולם ביים נאז פונקט ווי ביי אונז. נעגען די דאזי־גע סארטען פיהרער זענען שוין ניט ווייַ־ניג רעוואלוציעס פארגעקומען. אבער וואס איז דען דער חילוק געווארען? אזוי שנעל ווי די אנדערע זענען געווארען פיהרער, זענען זיי געווארען געטרייע תלמידים פון די ערשטע.

דער שכל פארוואס אזעלכע פיהרער ווי פסח'קע סאלאוויטשיק פלאדיען זיך, איז ווייל אויף גאט'ס וועלט זענען פאר־אנים וואלטען די פיהרער פון'ם פסח'קע־טיפ, זיך לאנג ניט געקענט האלטען...

וואס וואלט עס געארט דעם רב"שע טראכט איך, ווען ער זאל באוויזען נאך איינעם פון זיינע גרויסע נסים, און ער זאל די דאזיגע פיהרער, די דאזיגע "גרויי־סען מענשען" די דאזיגע "גדולי־הדור", וועלכע גלויבען, אז אויף זיי האלט זיך אויף דאס ביסעל אידישקייט, וואס וואלט איהם, דעם רב"שע געארט, הייסט עס, ווען ער זאל זיי צונעהמען צו זיך...

אך, טי רב"שע, דו ביזט דאך א גרויסער דערבארימדער נאס. באווייז א נס, באווייז נאך איינמאל כאטש איינעם פון דיינע גרויסע וואונדער און נעהם זיי צו, צו זיך... דו וועסט דאך אונז א גרויי־סע טובה טאן...

די באיקאט באוועגונג אין פוילען א גרויסע סכנה פאר'ן פוילישען אידענטום

פון דר. ראזמארין,
(וויצע פארזיצער פון אידישען "קאלא")

מען קען נאנץ דריסט פעסטשטעלען און זאגען, אז עס איז ניטא קיין צווייט פאלק אויפ'ן גאנצע ערד־קוגעל, וואס זאל אויף זיך אזוי שטארק פיהלען דעם אונ־טערדריקונגס־יאך פון עקאנאמישען קרי־זיס, ווי דאס אידישע פאלק אין אלעמיין און דאס אידישע פאלק אין פוילען באַ־זונדערס. דאכט זיך, אז דאס איז אן אי־בעראל באוואוסטע זאך און מען דארף וועגען דעם פיעל ניט רעדען. איבערגעגעבן איז דאך די אזוי שטארק טרויריגע ער־שיינונג אויך באגרינדעט. צי איז דען דא נאך א פאלק, וואס זאל זיין אזוי ווייט פון א נארמאלען סטרוקטור אין דעם עקאנאמישען לעבען, ווי מיר אידען. שטעלען דאך מיט זיך פאר די איבערוועגענדע מערהייט פון אונזער פאלק די סוחרים און האנדווערקער שיכטען — און דאס געהערט דאך צו די עקאנאמישע אלף בית'ן — אן עקאנאמישע קאטאסטראפע. ווען זי קומט אן, שלאגט זי קודם כל און בעיקר אט די שיכטען פון דעם ווירט־שאפטליכען לעבען. עס איז דעריבער נאנץ לייכט פארצושטעלען זיך, ווי ווייט אונ־טערגעבראכען און חרוב עס זיינען געווא־רען די אידישע ווירטשאפטליכע פאזי־ציעס אין פוילען, וואס א חוץ די אביק־טיווע, ווירטשאפטליכע סיבות — האבען זיי תמיד נאך געהאט אויסצושטעהן פון טיפיש אידישע צרות שעהן און וועלכע האבען אויך די פאריגע יאה־רען ניט געפונען זיך אין אן איבעריג גו־טער לאנג.

און דוקא אין אט אזא שווערען און ביטערען מאמענט אין דעם לעבען פון ווירטשאפטליכען פוילען בכלל — און בפר־דער אידישער ווירטשאפט אין איהר בפרט איז געקומען די פוילישע ענדעציע, אתער ווי זי רופט זיך שעהן קלינגענד אן די "נאציאנאלע דעמאקראטיע" און באַ־נייט איהר גיפטיגע אין היה'שע אידען־ העצע.

אנגעהויבען האט זי, ווי באוואוסט די באנייטע אנטיסעמיטישע אקציע איה־רע מיט עקסצעסען גגען אידען, וועלכע האבען זיך אנגעהויבען אין די פוילישע הויף־שולען און שנעל זיך אריבערגעטראַ־גען אין די נאסען פון די פוילישע שטעדט און שטעדטלאך. די אנטיסעמיטישע עקס־צעסען האבען אנגעטראפען אויף א ווייַ־רינע און ענטשלאסענע פארטיידיגונגס־ טייליונג מצד די אידען — און דעריבער האט די ענדעציע גענומען אויף אן אנדער געביט צו שטילען איהר נידערטרעכטיגען דורשט חרוב צו מאכען דאס שארף־ הפליטה פון דאס פוילישע אידענטום. מען האט נעמליך באנייט און אפגעפרישט די אלטע תורה פון באיקאט אויף אידען.

דאס איז אמת ניט דאס ערשטע מאל ווען די פוילישע ענדעקעס קומען ארויס אין גאס מיט לאזונגען און אויפרו־פען גגען אידען. דאס איז אויך ניט דאס ערשטע מאל ווען מצד די פוילישע אנטי־סעמיטען ווערט אנגעוואָרפען דער פוילי־שער געזעלשאפט. דער ווירטשאפטליכער באיקאט פון אידען, און געמאכט די אנ־שטרענגונגען דעם באיקאט פלאן אין לע־בען ארונצופיהרען. האט דאך די פוילישע ענדעקעציע זאגאר געהאט א באזונדער אר־גאניזאציע, וואס האט זיך כמעט אויס־שליסליך פארנומען מיט פראפאגאנדירען א באיקאט אויף אידען און ארויסרייסען פון זייערע הענט די ווירטשאפטליכע פאַ־ זיציע צו וועלכער זיי זיינען דערגאנגען מיט גרויסער און שווערער ארבייט פון דורות און א גרויסער טייל איז טאקע גע־ווען אין דער פינסטערער ארבייט באַ־ נוצט זיך די ענדעקעציע ווידער אמאל ווי בשעת די עקסצעסען מיט דער יוגענד און באהילפיג איז איהר אויך אין דעם דער פוילישער קלער, וואס איז תמיד אין אויף ידען געביט געשטאנען צו איהר פארפינונג. די אביקאט־ הצעע נעהמט אן אלץ ערנסטערע און גרויזאמערע פארמען — און דאס געגענשטעלען זיך איהר מיט דער גרעסטער ענטשלאסענקייט דארף ווי פריהער ארגאניזירט ווערען.

אט ווי ווייט אן דאס קאנסקווענטע אויספיהרונג פון די באיקאט־לאזונגען גע־גען אידען מיינען דאס מאל די פוילישע אנטיסעמיטען, קאן מען זעהן פון די בכלל אביערבלייבערישע מיטלען, מיט וועל־כע זיי באנעהמען זיך אין אט דער הייַ־ליגער ארבייט זייערער. מען האט זיך — אין די ענדעקישע רייהען לעצטענס גע־נומען צו ארגאניזירען הויז־קאמיטעטען ספעציעל אנצופיהרען מיט דער אידען־ העצע. אין הויז, נעמליך, וועט זיך גע־פינען א קאמיטעט, וואס וועט אפהיטען דעם הייליגען קאמף און וואס וועט טע־ראָריזירען די פאלאקען. ניט לאזען בשום אופן באזוכען אידישע געווערבער, ניט לאזען באנוצען אידישע בעלי מלאכות און א פשיטא שוין ניט וועגדען זיך צו די פרייע פראפעסיעס פון אידען. אט דער סובטעל־דורכגעטראכטער סאציאלאגישער אינפאל איז אויסגעניט ניט מעהר אין ניט וועניגער ווי אומצוברענגען און פארניכ־ טען די דריי־ מיליאניגע אידישע באפעל־קערונג אין פוילען

ענדעציע באצאהלט די אידען פאר דער ווידערשפעניגקייט מיט א שארפער באַ־ קאט העצע.

די אידען האבען דאן איבערגעהאל־טען די באיקאט־ העצע. זיך אן עצה גע־נעבען מיט איהר און זי גובר געווען.

אבער די אידען זיינען דאן געווען שטארקער אין ווירטשאפטליכען זין, די באדינגונגען פון זייער עקאנאמישער עק־ זיסטענץ זיינען געווען באדייטענד בעסע־ רע און די אלגעמיינע ווירטשאפטליכע קאָניוקטור איז דאן געווען א גינסטיגע. לחלוטין אנדערש אבער זעהט דאס אויס היינט. ווען צוליעב דעם לאנג־דויערענדען קריזיס ווערט די עקאנאמישע רואין אויף דער אידישער נאס אלץ טיעפער און טיע־ פער. דאן טראגט אזא מין באיקאט העצע דעם כאראקטער פון א גרויסער און אונ־ פארמיידליכער סכנה און קען ברענגען צו א קאטאסטראפע. וואס האט אהרם גליי־ כען ניט אין דער געשיכטע פון דער דריי מיליאניגער אידישער באפעלקערונג אין פוילען.

און אויך די פאליטישע באדינגונגען זיינען נאך דערגו היינט לגמרי אנדערש. אין פוילען קומט פאר א שארפער קאמף צווישען דעם לאגער, וואס שטיצט די היינטיגע רעגיערער און צווישען דער אין שפיץ פון דער היינטיגער רעגיערונג אין דער יעצטער פלעגט עס שטעהט די ענדעציע.

עס קומט פאר א שארפער, לאנגער און קען די ענדעציע — מיט איהר גאנץ פע־ קעל רעאקציאניזם — ערוואַרטען די חילף פון דער פוילישער דעמאקראַציע מיט דער סאציאליסטישער פ. פ. ס. אין דער שפיץ.

די ענדעציע האט דאס גוט אויסגע־ פיהרט. זי ווייס אז אין דער איצטיגען מאמענט ווען עס קומט איהר אויס צו פיהרען א בשותפות'דיגען קאמף געגען דער רעגיערונג— וועט די פוילישע דע־ מאקראטיע ניט האבען דעם מוט אין די קראפט מיט דער גאנצער ענערגיע און ענטשלאסענהייט זיך גגענשטעלען די אטאקעס פון די ענדעקעס. וועלכע זיינען גערעכטעט לגבי דער אידישער באפעלקע־ רונג, און דאס סיי בשעת די בלוטיגע עקסצעסען אין סיי בשעת דער באיקאט העצע. און פון דאנען נעהמט זיך דער

(פאר־וועצונג אויף פייזוש 3)

„טעהנקסגיווינג"

(פעליעטאן)
פון שלמן טאלנער.

די קרעסטען האבען איין טאג אין יאהר, וועלכער ווערט ספעציעל באשטימט אויף אפצוגעבען א שבח צום בורא ברוך הוא פאר דאס ביסעל גוטס, וואס ער האט געטאן מיט די מענשען קינדער א גאנץ יאהר.

ביי אונז אידען דארף דאך יעדער איד, אייזדער ער לייגט זיך שלאפען און אזוי שנעל ווי ער עפענט די אויגען דאנ־ קען און לויבען דעם הש"ית וואס ער האט איהם בטנוחה געלאזען ליגען און דערפאר וואס ער האט איהם אומגעקעהרט צוריק אויף דיין נשמה, ער זאל קענען לעבען. דאס איז אויסער די דריי מאל א טאג, וואס א איד דארף דאווענען. איז עס טאקע קיין גע־ שעפט ניט.

זיי, די אמות העולם האבען א סיס־ טעם, זיי לעבען מיט חשבון און שטאר־ בען מיט ודוי.

ביי זיי קומט אויס דער אומפאר־ טייאישער דאנק, טאג דוקא אין חודש נאוועמבער, דאן ווען דער פארמער האט זיך איינגעפארעט אויפ'ן פעלד, אריינגע־ פירט די תבואה אין שפייכלער, אראפגע־ נומען אלץ פון די גערטנער, אלץ רעכט פארשלאסען, נעהמט ער זיך צייט און נעהט אוועק אין קירכע באדאנקען זיין גאט.

ביי אונז האט מען אזא ענין גע־ דארפט מאכען ביים פיסקאלען" יאהר, איז אבער די צרה וואס יעדער פירטע

מיט די באיקאט־לאזונגען ארויס אויף דער גאס.

וואס באדייט דער אידען־באיקאט און צו וואס ציעלט ער איז זיך גאנץ לייכט פאַרצושטעלען. מען וועל אויסנוצען דאס וואס די אידען זיינען אזוי ווירטשאפט־ליך אפגעשוואכט און צובראכען און דורך פיהרען אן באיקאט אגיטאציע בעגען זיי, געבען זיי דעם לעצטען, ענטשיידענעם "טויט־קלאפ".

די ענדעציע וועגדעט זיך מיט די בארבארישע באיקאט־לאזונגען און אפע־ לירט צו די נידערינסטע אינסטינקטען פון דער פוילישער געזעלשאפט. צו וועלכער מען געפינט גרינגער א וועג אין שווערע צייטען, ווען די דריטסטע שיכטען פון דער באפעלקערונג זיינען פארביטערט און פארצווייפעלט..

אין דער פינסטערער ארבייט באַ־ נוצט זיך די ענדעציע ווידער אמאל ווי בשעת די עקסצעקען מיט דער יוגענד און באהילפיג איז איהר אויך אין דעם דער פוילישער קלער, וואס איז תמיד אין אויף ידען געביט געשטאנען צו איהר פארפינונג. די אביקאט־ הצעע נעהמט אן אלץ ערנסטערע און גרויזאמערע פארמען — און דאס געגענשטעלען זיך איהר מיט דער גרעסטער ענטשלאסענקייט דארף ווי פריהער ארגאניזירט ווערען.

דאס איז ווייט אן דאס קאנסקווענטע אויספיהרונג פון די באיקאט־לאזונגען גע־ גען אידען מיינען דאס מאל די פוילישע אנטיסעמיטען, קאן מען זעהן פון די בכלל אביערבלייבערישע מיטלען, מיט וועל־ כע זיי באנעהמען זיך אין אט דער הייַ־ ליגער ארבייט זייערער. מען האט זיך — אין די ענדעקישע רייהען לעצטענס גע־ נומען צו ארגאניזירען הויז־קאמיטעטען ספעציעל אנצופיהרען מיט דער אידען־ העצע. אין הויז, נעמליך, וועט זיך גע־ פינען א קאמיטעט, וואס וועט אפהיטען דעם הייליגען קאמף און וואס וועט טע־ ראָריזירען די פאלאקען. ניט לאזען בשום אופן באזוכען אידישע געווערבער, ניט לאזען באנוצען אידישע בעלי מלאכות און א פשיטא שוין ניט וועגדען זיך צו די פרייע פראפעסיעס פון אידען. אט דער סובטעל־דורכגעטראכטער סאציאלאגישער אינפאל איז אויסגעניט ניט מעהר אין ניט וועניגער ווי אומצוברענגען און פארניכ־ טען די דריי־ מיליאניגע אידישע באפעל־ קערונג אין פוילען

פוילישען אידענטום

מיט דער יעצטיגער פאליטישער סיטואציע אין פוילען, ווען דער אנטיסעמיטישער באיקאט נעהמט אן אלץ ערנסטערע פארמען, ווען דער אנטיסעמיטישער קאמף נעהמט אן אלץ שארפערע פארמען, ווען דער אנטיסעמיטישער אגיטאציע